

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av Europeiska unionens lagstiftning och den nationella lagstiftningen samt till lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att det stiftas en lag om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av Europeiska unionens lagstiftning och den nationella lagstiftningen. Genom den föreslagna lagen genomförs direktivet om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av unionsrätten.

Den föreslagna lagen är en allmän lag om skydd för rapporterande personer inom lagens tillämpningsområde. Lagen kompletterar de redan gällande särskilda bestämmelserna om skydd för rapporterande personer och avsikten är att den ska tillämpas parallellt med och komplettera den övriga lagstiftningen. De särskilda bestämmelserna om skydd för personer som rapporterar är primära och den föreslagna allmänna lagen kompletterar bestämmelserna.

I den föreslagna lagen föreskrivs det om lagens tillämpningsområde, tillämpningsområdet med avseende på personer, definitioner, allmänna villkor för skydd för rapporterande personer samt rapportering och villkor för att få skydd. I lagen föreskrivs om skyldigheten att inrätta interna rapporteringskanaler och om de förfaranden och ansvar som hänför sig till detta, om externa rapporteringskanaler och om den uppföljning som ska göras till följd av rapporter. Dessutom föreskrivs det om behöriga myndigheter och gemensam extern rapporteringskanal, förbud mot repressalier, skadestånd och påföljder samt sekretess och andra aspekter som hänför sig till skyddet för rapporterande personer och berörda personer.

Syftet med propositionen är att göra genomförandet av unionsrätten effektivare genom att på unionsnivå skapa enhetliga miniminormer för skyddet för visselblåsare. Avsikten med den föreslagna lagen är att personer som i ett arbetsrelaterat sammanhang upptäcker eller har misstankar om verksamhet som skadar allmänintresset inom specificerade områden av EU-lagstiftningen ska kunna rapportera om detta på ett tryggt sätt. På så sätt kan man förebygga hot mot eller allvarlig skada för allmänintresset.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 17 december 2021.

Lag om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av Europeiska unionens lagstiftning och den nationella lagstiftningen

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 § Syfte

Genom denna lag stärks kontrollen av efterlevnaden av Europeiska unionens lagstiftning och den nationella lagstiftningen genom att föreskriva om skydd för personer som rapporterar om överträdelser som omfattas av tillämpningsområdet för denna lag. Genom denna lag genomförs Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1937 om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av unionsrätten, nedan *direktivet om skydd för rapporterande personer*.

2 § Tillämpningsområde

I denna lag föreskrivs om skydd för sådana personer som rapporterar brott, överträdelser, missbruk eller andra handlingar eller underlåtenheter, som ska betraktas som brott mot de av Europeiska unionens förordningar eller de nationella lagar som nämns i bilagan på följande lagstiftningsområden:

- 1) offentlig upphandling,
- 2) finansiella tjänster, produkter och marknader samt förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism,
- 3) produktsäkerhet och produktöverensstämmelse,
- 4) transportsäkerhet,
- 5) miljöskydd,
- 6) strålskydd och kärnsäkerhet,
- 7) livsmedels- och fodersäkerhet samt djurs hälsa och välbefinnande,
- 8) folkhälsa,
- 9) konsumentskydd,
- 10) skydd av privatlivet och personuppgifter samt säkerhet i nätverks- och informationssystem.

Förutsättningen för tillämpningen av denna lag är att den rapport som avses i 1 mom. gäller en handling eller underlåtenhet som

- 1) kan leda till fängelsestraff, böter eller administrativa påföljder av straffkaraktär, eller
- 2) allvarligt kan äventyra fullföljandet av de mål med ovannämnda lagstiftning som är av allmänt intresse.

Dessutom tillämpas det skydd som föreskrivs i denna lag på sådana personer som rapporterar missbruk eller överträdelser som gäller Europeiska unionens utgifter, uppbörd av unionens inkomster, medel och tillgångar, eller Europeiska unionens eller nationella understöd eller Europeiska unionens eller nationella statsstödsregler.

Det skydd som föreskrivs i denna lag tillämpas också på sådana personer som rapporterar

- 1) överträdelser, missbruk eller förfaranden som strider mot Europeiska unionens eller nationella konkurrensregler, eller

2) överträdelser av lagstiftningen om samfundsskatt eller arrangemang vars syfte är att få en skattefördel (hänvisning till artikel 26.2 i FEUF). Den bilaga om tillämpningsområdet som anges i 1 mom. får ändras genom förordning av statsrådet när det görs ändringar i de författningar som hör till tillämpningsområdet.

3 § Definitioner

I enlighet med förfarandet i denna lag avses med

- 1) *information om överträdelser* information eller rimliga misstankar om faktiska eller potentiella överträdelser av lagstiftningen,
- 2) *rapport eller rapportera* muntligt eller skriftligt tillhandahållande av information om överträdelser,
- 3) *intern rapportering* muntligt eller skriftligt tillhandahållande av information om överträdelser inom en juridisk person i den privata eller offentliga sektorn,
- 4) *extern rapportering* muntligt eller skriftligt tillhandahållande av information om överträdelser till de behöriga myndigheterna,
- 5) *offentliggörande eller offentliggöra* att göra information om överträdelser tillgänglig för allmänheten,
- 6) *rapporterande person* en fysisk person som rapporterar eller offentliggör information om överträdelser som förvärvats i samband med personens arbete, yrke eller uppdrag,
- 7) *främjande person* en fysisk person som bistår en rapporterande person med rapporteringen i ett arbetsrelaterat sammanhang,
- 8) *berörd person* en fysisk eller juridisk person som i rapporten eller offentliggörandet anges som en person som gjort sig skyldig till överträdelserna eller till vilken den personen har anknytning,
- 9) *repressalie* varje direkt eller indirekt handling eller underlåtenhet som sker i ett arbetsrelaterat sammanhang och som föranletts av intern eller extern rapportering eller av ett offentliggörande, och som ger upphov till eller kan ge upphov till oberättigad skada för den rapporterande personen,
- 10) *juridisk person i den privata sektorn* en sådan sammanslutning som idkar näring som avses i 3 § 1, 2, 4, 5 och 6 punkten i handelsregisterlagen (129/1979) och som är skyldig att göra en grundanmälan till handelsregistret,
- 11) *juridisk person som ägs av eller står under bestämmande inflytande av en juridisk person i den offentliga sektorn* aktiebolag med statlig majoritet enligt 2 § i lagen om statens bolagsinnehav och ägarstyrning (1368/2007), statliga affärsverk enligt lagen om statliga affärsverk (1062/2010), sammanslutningar enligt 6 § 1 mom. i kommunallagen (410/2015) samt affärsverkssamkommuner enligt 65 § i kommunallagen.

4 § Förhållande till annan lagstiftning

Bestämmelserna i denna lag ska tillämpas till den del något annat inte föreskrivs någon annanstans.

5 § Undantag från tillämpningsområdet

Denna lag tillämpas inte på

- 1) skyddet av säkerhetsklassificerad information enligt lagen om offentlig försvars- och säkerhetsupphandling (1531/2011), lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (906/2019) och lagen om internationella förpliktelse som gäller informationssäkerhet (588/2004),

2) sådana försvars- och säkerhetsupphandlingar som artikel 346 i FEUF tillämpas på,

3) sådana uppgifter som omfattas av tystnadsplikt för hälsovårdspersonal enligt lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (559/1994), lagen om privat hälso- och sjukvård (152/1990) (och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet) eller sekretess enligt 15 kap. 17 § i rättegångsbalken (4/1734), 5 c § i lagen om advokater (496/1958) eller 8 § 1 mom. 4 och 5 punkten i lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (715/2011),

4) konfidentialitet i fråga om domstolars beslutsfattande, så som särskilt föreskrivs i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (370/2007) eller lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar (381/2007),

5) behandlingen av brottmål, så som särskilt föreskrivs i förundersökningslagen (2011/805),

6) fall där personer har gett informerat samtycke till att identifieras som informationskälla eller registreras som sådan i databaser som förvaltas av brottsbekämpande myndigheter på det sätt som föreskrivs i 5 kap. 40–42 § i polislagen (872/2011) och 5 kap. 36 § i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (616/2019), i 3 kap. 36 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet (108/2018) och 5 kap. 45 § i lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet (639/2019), i 3 kap. 39–41 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen (623/2015) och 5 kap. 30 § i lagen om behandling av personuppgifter inom Tullen (650/2019) samt i lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom försvarsmakten (2014/255).

6 § Tillämpningsområde med avseende på personer

Det skydd som föreskrivs i denna lag ska tillämpas på rapporterade personer som i sitt arbete, yrke eller uppdrag eller i samband med dem förvärvar information om sådana brott, överträdelser, missbruk eller andra handlingar eller underlåtenheter som avses i 2 §.

När de kriterier som anges i 1 mom. uppfylls tillämpas skyddet på följande personer, som är i kontakt med den berörda personen i sin arbetsrelaterade verksamhet:

1) personer i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande,

2) egenföretagare,

3) aktieägare,

4) personer som hör till styrelsen eller förvaltningsrådet för en juridisk person i den privata sektorn eller en juridisk person som ägs av eller står under bestämmande inflytande av en juridisk person i den offentliga sektorn samt verkställande direktörer för juridiska personer,

5) ansvariga bolagsmän och tysta bolagsmän enligt lagen om öppna bolag och kommanditbolag (389/1988),

6) volontärer,

7) praktikanter.

Skyddet tillämpas också på sådana rapporterade personer som har fått information om överträdelser under förhandlingar som föregår ett arbete, yrke eller uppdrag eller under ett arbete, yrke, eller uppdrag som avslutats.

Dessutom tillämpas skyddet på

1) personer som bistår en rapporterad person med rapporteringen i ett arbetsrelaterat sammanhang,

2) tredje personer som har anknytning till en rapporterad person och som kan komma att utsättas för repressalier i ett arbetsrelaterat sammanhang,

3) juridiska personer som den rapporterade personen äger, arbetar för eller på annat sätt har anknytning till i ett arbetsrelaterat sammanhang och som därför kan komma att utsättas för repressalier.

2 kap. Allmänna villkor för skydd för rapporterade personer samt rapportering

7 § Villkor för skydd för rapporterade personer

Rapporterade personer ska garanteras skydd enligt denna lag, om överträdelsen rapporteras med iakttagande av bestämmelserna i denna lag om intern eller extern rapportering eller offentliggörande av uppgifter. Ett villkor för skyddet är dessutom att den rapporterade personen vid tidpunkten för rapporteringen har rimliga skäl att tro att den information om överträdelser som rapporteras är sann och att sådan information omfattas av lagens tillämpningsområde.

Under de förutsättningar som avses i 1 mom. ska skydd också garanteras personer som

1) har rapporterat eller offentliggjort information om överträdelser anonymt, om den rapporterade personen senare identifieras och utsätts för repressalier,

2) i enlighet med 5 § i lagen om företagshemligheter (595/2018) till skydd för allmänintresset har rapporterat eller offentliggjort en företagshemlighet i samband med informationen om en överträdelse,

3) rapporterar överträdelser som omfattas av tillämpningsområdet för denna lag till unionens relevanta institutioner, organ eller byråer; dessa personer ska omfattas av skydd enligt denna lag på samma villkor som personer som rapporterat till en extern rapporteringskanal.

Juridiska personer inom den privata och den offentliga sektorn får ta emot anonyma rapporter till en intern rapporteringskanal och följa upp rapporterna.

Anonyma rapporter tas inte emot i externa rapporteringskanaler och uppföljning görs inte utifrån dem.

8 § Skyldighet att inrätta interna rapporteringskanaler

Följande juridiska personer är skyldiga att inrätta en intern rapporteringskanal för rapportering av information om överträdelser och för uppföljning utifrån informationen:

1) staten och dess ämbetsverk och inrättningar, kommunerna, församlingarna och andra juridiska personer inom den offentliga sektorn samt juridiska personer som ägs av eller står under bestämmande inflytande av dessa och som regelbundet har minst 50 personer anställda i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande,

2) sådana juridiska personer inom den privata sektorn som regelbundet har minst 50 arbetstagare anställda i arbetsavtalsförhållande,

3) sådana rapporteringsskyldiga sammanslutningar som avses i 1 kap. 2 § 1 mom. i lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism (444/2017) och som har den skyldighet som avses i 7 kap. 8 § i den lagen,

4) sammanslutningar och inrättningar som är tillsynsobjekt enligt 4 § i lagen om Finansinspektionen (878/2008) och andra finansmarknadsaktörer som avses i 5 § i den lagen och som med stöd av bestämmelserna om finansmarknaden är skyldiga att inrätta en intern rapporteringskanal.

Den interna rapporteringskanalen ska kunna användas av alla personer som är anställda i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande hos den juridiska personen när rapporteringen gäller en överträdelse inom den juridiska

personens verksamhet. Också sådana personer som avses i 5 § 2 mom. 2–7 punkten, 3 och 4 mom. samt andra personer kan ges tillgång till den interna rapporteringskanalen.

9 § Inrättande av interna rapporteringskanaler och utnämning av ansvariga aktörer

En juridisk person inom den privata eller offentliga sektorn kan ordna en intern rapporteringskanal själv eller genom någon annan offentlig eller privat tjänsteleverantör.

En juridisk person som är skyldig att inrätta en intern rapporteringskanal ska utse en person, enhet eller tjänsteleverantör som ansvarar för behandlingen av rapporter och för den uppföljning som föreskrivs i denna lag och som ska kunna sköta sina uppgifter opartiskt och oberoende.

10 § Gemensamma interna rapporteringskanaler och resurser

Sådana juridiska personer inom den privata sektorn som regelbundet har högst 249 anställda får dela på de resurser som anvisats för att ta emot rapporter och utföra utredningar.

Detta påverkar inte att de skyldigheter att upprätthålla sekretess, ge återkoppling och åtgärda rapporterade överträdelser som i denna lag föreskrivs för dessa juridiska personer.

Kommuner och samkommuner får dela på interna rapporteringskanaler och ansvara för deras verksamhet tillsammans i enlighet med denna lag, under förutsättning att de delade interna rapporteringskanalerna skiljer sig från och är oberoende i förhållande till externa rapporteringskanaler.

11 § Krav som gäller interna rapporteringskanaler

Rapporteringen genom en intern rapporteringskanal ska vara konfidentiell. Information om den rapporterande personens, den berörda personens och andra i rapporten nämnda personers identitet samt andra personuppgifter ska hemlighållas. Obehöriga personer ska förhindras åtkomst till rapporteringskanalen.

Rapporteringskanalerna ska göra det möjligt att rapportera muntligt eller skriftligt, eller båda delarna. Om det är möjligt att rapportera muntligt ska det kunna ske per telefon eller via andra röstmeddelandesystem och, på begäran av den rapporterande personen, vid ett fysiskt möte inom en rimlig tidsfrist.

En juridisk person som är skyldig att inrätta en intern rapporteringskanal ska informera om den interna och externa rapporteringen, de förfaranden som hänför sig till rapporteringen och villkoren för skyddet för rapporterande personer. Informationen ska presenteras i en tydlig och lättillgänglig form.

12 § Uppföljning

Den person eller aktör som ansvarar för uppföljningen av en rapport ska lämna en bekräftelse av mottagandet av rapporten till den rapporterande personen inom sju dagar från mottagandet och vidta nödvändiga uppföljningsåtgärder.

Den rapporterande personen ska informeras inom tre månader från bekräftelsen av mottagandet om vilka åtgärder som rapporten gett upphov till. Om ingen bekräftelse sänts till den rapporterande personen ska åtgärderna meddelas inom tre månader efter utgången av sjudagarsperioden från det att rapporten gjordes.

13 § Frivilliga interna rapporteringskanaler

Juridiska personer inom den privata eller offentliga sektorn kan inrätta en intern rapporteringskanal i enlighet med denna lag även om de inte är skyldiga att göra det enligt 8 §. En frivilligt inrättad intern rapporteringskanal ska uppfylla kraven i 11 och 12 §.

På frivilligt inrättade interna rapporteringskanaler ska tillämpas vad som i denna lag föreskrivs om skydd för personer som rapporterar.

14 § Prioritet i fråga om interna rapporteringskanaler

En rapport om överträdelser som upptäckts i en juridisk persons verksamhet (inom den privata eller offentliga sektorn) ska i första hand lämnas i den juridiska personens interna rapporteringskanal (som avses i 8 eller 13 §).

En rapporterande person kan lämna en rapport till en gemensam extern rapporteringskanal som avses i 15 §, om

- 1) den juridiska personen inte har någon rapporteringskanal eller den rapporterande personen inte har tillgång till kanalen, eller
- 2) uppföljning av en intern rapport inte har gjorts i enlighet med 12 §, eller
- 3) den rapporterande personen har rimliga skäl att tro att överträdelserna inte kan åtgärdas effektivt utifrån en intern rapport eller att han eller hon riskerar att utsättas för repressalier.

15 § Gemensam extern rapporteringskanal och behöriga myndigheter som fungerar som externa rapporteringskanaler

Justitiekanslern i statsrådet är gemensam extern rapporteringskanal och behörig myndighet.

Den gemensamma externa rapporteringskanalen ska centraliserat ta emot alla rapporter till myndigheternas externa rapporteringskanaler och överföra anmälningarna till de behöriga myndigheter som fungerar som externa rapporteringskanaler och som svarar för tillsynen över lagstiftningen inom ett tillämpningsområde som avses i 2 §.

De behöriga myndigheterna ska ta emot rapporterna från den gemensamma externa rapporteringskanalen, lämna återkoppling och vidta nödvändiga uppföljningsåtgärder till följd av rapporterna. De behöriga myndigheterna ska se till att det finns tillräckliga resurser för att ta emot och behandla rapporter.

16 § Krav som gäller externa rapporteringskanaler

Behöriga myndigheter ska ha en oberoende och självständig extern rapporteringskanal för mottagande och handläggning av rapporter.

Externa rapporteringskanaler är oberoende och självständiga, om

- 1) de är utformade, inrättade och drivs på ett sätt som säkerställer informationens fullständighet, integritet och konfidentialitet och förhindrar åtkomst från obehörig personal vid den behöriga myndigheten, och
- 2) det är möjligt att varaktigt lagra informationen för ytterligare utredningar.

De externa rapporteringskanalerna ska göra det möjligt att rapportera muntligt och skriftligt. Muntlig rapportering ska kunna ske per telefon eller via andra röstmeddelandesystem och, på begäran av den rapporterande personen, vid ett fysiskt möte inom en rimlig tidsfrist.

Om en rapport tas emot genom andra kanaler än de rapporteringskanaler som avses i 17 och 18 § eller av en annan person än den som är ansvarig för handläggning av rapporter, får den person som mottagit rapporten inte lämna ut information som kan identifiera den rapporterade eller den berörda personen. Den som tar emot rapporten ska omedelbart vidarebefordra rapporten i oförändrat skick till den person som är ansvarig för handläggning av rapporter.

De behöriga myndigheterna ska utse och utbilda de personer i personalen som ansvarar för handläggning av rapporter. Personer som är ansvariga för handläggning av rapporter ska

- 1) ge information om förfarandena för rapportering,
- 2) ta emot och följa upp rapporter,
- 3) hålla kontakt med den rapporterade personen för att lämna återkoppling och få ytterligare information när så är nödvändigt.

Till den gemensamma externa rapporteringskanalens uppgifter hör utöver vad som nämns ovan allmän information, rådgivning, uppföljning av handläggningen av rapporter samt rapportering till EU.

17 § Uppföljning i externa rapporteringskanaler

De behöriga myndigheterna ska

- 1) ta emot rapporter och omgående, och under alla omständigheter inom sju dagar från mottagande av rapporten, bekräfta mottagandet, såvida inte den rapporterade personen uttryckligen begärt annat eller den behöriga myndigheten har rimliga skäl att tro att en bekräftelse av mottagande av en rapport skulle äventyra skyddet av den rapporterade personens identitet,
- 2) omsorgsfullt följa upp rapporterna,
- 3) lämna återkoppling till den rapporterade personen inom en rimlig tidsfrist som inte överstiger tre månader eller, i behörigen motiverade fall, sex månader,
- 4) underrätta den rapporterade personen om det slutliga resultatet av utredningar som rapporten gett upphov till, i enlighet med de förfaranden som föreskrivs i nationell rätt,
- 5) i god tid översända informationen i rapporten till unionens behöriga institutioner, organ eller byråer, beroende på vilket som är tillämpligt, för vidare utredning, om så föreskrivs i unionsrätten eller nationell rätt, och
- 6) vid behov ge den rapporterade personen ett intyg över rapporten som bevis på att personen har rätt till skydd enligt detta direktiv.

De behöriga myndigheterna ska på sina webbplatser i en separat avdelning som är tydligt markerad och lättåtkomlig offentliggöra åtminstone följande information:

- 1) villkoren för att omfattas av skydd enligt denna lag,
- 2) kontaktuppgifter till de externa rapporteringskanaler som anges i 15 §, i synnerhet elektroniska adresser och postadresser, samt telefonnummer till dessa kanaler, med angivelse av om telefonsamtal spelas in,
- 3) de förfaranden som är tillämpliga på rapportering av överträdelser, inbegripet det sätt på vilket den behöriga myndigheten får kräva att den rapporterade personen förtydligar den information som rapporterats eller lämnar ytterligare information, tidsfristen för att lämna återkoppling samt innehållet i sådan återkoppling,

- 4) den konfidentialitetsordning som är tillämplig på rapporter, särskilt information om behandling av personuppgifter i enlighet med artikel 17 i detta direktiv, artiklarna 5 och 13 i direktiv (EU) 2016/679, artikel 13 i direktiv (EU) 2016/680 och artikel 15 i förordning (EU) 2018/1725, beroende på vad som är tillämpligt,
- 5) vilken typ av uppföljning som ska ges till rapporter,
- 6) tillgängliga rättsmedel och förfaranden för skydd mot repressalier och tillgången till konfidentiell rådgivning för personer som överväger att rapportera,
- 7) en förklaring som tydligt anger under vilka villkor som personer som rapporterar till den behöriga myndigheten inte skyddas från ansvar för sekretessöverträdelse enligt 25 §,
- 8) kontaktuppgifter till den gemensamma externa rapporteringskanal som anges i 16 § ? mom.

18 § Handläggning av rapporter i vissa fall

Om en rapporterad överträdelse är klart ringa och ytterligare uppföljning inte krävs kan den behöriga myndigheten avsluta handläggningen av rapporten. Den behöriga myndigheten ska fatta ett beslut i ärendet jämte motivering och underrätta den rapporterande personen om detta. En avslutad handläggning inverkar inte på det skydd som avses i denna lag för rapporterande personer utifrån en intern eller extern rapport.

Den behöriga myndigheten kan också avsluta handläggningen när det är fråga om upprepade rapporter som inte innehåller någon betydande ny information om en överträdelse jämfört med en tidigare rapport som behandlats på behörigt sätt. Den behöriga myndigheten ska meddela beslutet jämte motivering till den rapporterande personen.

Om ett stort antal rapporter tas emot får den behöriga myndigheten prioritera handläggningen av sådana rapporter som gäller allvarliga överträdelse inom tillämpningsområdet för denna lag eller överträdelse av viktiga bestämmelser och föreskrifter. Återkoppling om uppföljningen av en rapport ska dock alltid lämnas inom den tidsfrist som anges i 20 § 1 mom. 3 punkten i denna lag.

En myndighet som har tagit emot en rapport men inte har behörighet att åtgärda den rapporterade överträdelsen ska vidarebefordra rapporten till den behöriga myndigheten inom skälig tid och på ett säkert sätt. Den rapporterande personen ska utan dröjsmål underrättas om att rapporten har överförts.

3 kap. Bestämmelser om interna och externa rapporter

19 § Sekretesskyldighet

Den som vid behandlingen av rapporter enligt denna lag har fått kännedom om en rapporterande persons identitet är skyldig att hemlighålla informationen. Information om den rapporterande persons identitet får inte utan personens uttryckliga samtycke ges till någon annan än en sådan aktör som avses i 8 och 13 § och som ansvarar för att ta emot och följa upp rapporter eller till en behörig myndighet som avses i 15 §.

Med avvikelse från vad som föreskrivs i 1 mom. får den person eller aktör som fått den sekretessbelagda informationen lämna ut den rapporterande persons identitet, om det är nödvändigt att lämna ut informationen för handläggningen av en rapport enligt denna lag i en extern rapporteringskanal, för en polisanmälan, polisens förundersökning eller behandling i domstol.

En person som bistår den rapporterande personen i ett rapporteringsförfarande ska hemlighålla de uppgifter om rapporten som han eller hon fått i detta sammanhang.

Den som handlägger rapporten eller den behöriga myndigheten ska på förhand underrätta den rapporterande personen om utlämnandet av personens identitet i sådana fall som anges i 2 mom., om inte sådan information äventyrar en förundersökning eller rättegång som gäller ärendet. När den behöriga myndigheten underrättar den rapporterande personen om detta ska den ge personen en skriftlig förklaring om skälen till att de sekretessbelagda uppgifterna lämnas ut.

Varaktigheten för sekretessen bestäms enligt 31 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (1999/621).

En parts rätt att ta del av en handling bestäms enligt 11 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

Om en handling hör till ett rättegångsmaterial finns bestämmelser om en parts rätt att ta del av handlingen i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (370/2007) och lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar (381/2007). Bestämmelser om rätten för en part vid förundersökning att ta del av en handling som lagts fram eller utarbetats vid en förundersökning finns i förundersökningslagen (805/2011).

20 § Behandling av personuppgifter

Den anställda som är ansvarig för handläggning av rapporter vid en behörig myndighet och som har rätt till tillgång till den information som en rapporterande person lämnar, får inte röja sekretessbelagt innehåll eller sådan information som när den antecknats i en handling är sekretessbelagd eller någon annan omständighet för vilken tystnadsplikt föreskrivs genom lag som han eller hon fått har kännedom om i samband med sitt arbete inom myndigheten, vid överföring av uppgifterna både inom och utom den behöriga myndigheten. Detta gäller även när en behörig myndighet inleder en intern utredning eller genomför verkställighetsåtgärder i samband med en rapport.

21 § Dokumentation av rapporterna

Juridiska personer i den privata och offentliga sektorn och behöriga myndigheter ska dokumentera varje mottagen rapport i enlighet med de sekretesskrav som anges i denna lag. Rapporterna ska sparas endast så länge det är nödvändigt och proportionellt för att iakttä de krav som åläggs enligt denna lag eller andra krav som åläggs genom unionsrätten eller nationell rätt.

Om en telefonlinje med inspelning eller andra röstmeddelandesystem med inspelning används för rapportering ska berörda juridiska personer i den privata och offentliga sektorn och behöriga myndigheter med den rapporterande personens samtycke, ha rätt att dokumentera eller registrera den muntliga rapporteringen

1) genom en inspelning av samtalet i en varaktig och åtkomlig form, eller

2) genom en fullständig och korrekt utskrift av samtalet som gjorts av den personal som är ansvarig för handläggning av rapporter.

Juridiska personer i den privata och offentliga sektorn och behöriga myndigheter ska ge den rapporterande personen tillfälle att kontrollera, rätta och godkänna utskriften av samtalet genom att underteckna den.

Om en telefonlinje utan inspelning eller andra röstmeddelandesystem utan inspelning används för rapportering ska juridiska personer i den privata och offentliga sektorn och behöriga myndigheter ha rätt att dokumentera den muntliga rapporteringen i form av ett korrekt protokoll från samtalet skrivet av den personal som är ansvarig för handläggning av rapporter. Juridiska personer i den privata och offentliga sektorn och behöriga myndigheter ska ge den rapporterande personen tillfälle att kontrollera, rätta och godkänna protokollet från samtalet genom att underteckna det.

Om en person begär ett möte med personalen vid juridiska personer i den privata och offentliga sektorn eller vid behöriga myndigheter för rapporteringsändamål enligt 14 och 16 §, ska juridiska personer i den privata och offentliga sektorn och behöriga myndigheter med den rapporterande personens samtycke, säkerställa att fullständig och korrekt dokumentation av mötet bevaras i en varaktig och åtkomlig form.

Juridiska personer i den privata och offentliga sektorn och behöriga myndigheter ska ha rätt att dokumentera mötet

- 1) genom en inspelning av samtalet i en varaktig och åtkomlig form, eller
- 2) genom ett korrekt protokoll från mötet upprättat av den personal som är ansvarig för handläggning av rapporter.

Juridiska personer i den privata och offentliga sektorn och behöriga myndigheter ska ge den rapporterande personen tillfälle att kontrollera, rätta och godkänna protokollet från mötet genom att underteckna det.

22 § Bedömning av behöriga myndigheters förfarande

Behöriga myndigheter ska regelbundet, minst en gång vart tredje år, utvärdera sina förfaranden för mottagande och uppföljning av rapporter med beaktande av sin egen och andra behöriga myndigheters erfarenheter och vid behov utveckla förfarandena i enlighet med det.

4 kap. Offentliggöranden

23 § Offentliggöranden

En rapporterande person som gör ett offentliggörande ska omfattas av skydd om

- 1) personen rapporterade först internt och externt, eller direkt externt i enlighet med 2 kap. och ingen lämplig åtgärd vidtogs till följd av rapporten inom den föreskrivna tidsfristen, eller
- 2) personen har rimliga skäl att tro att
 - a) överträdelsen kan utgöra överhängande eller uppenbar fara för allmänintresset, eller
 - b) det, vid extern rapportering, finns risk för repressalier eller att en myndighet är delaktig i överträdelsen eller att det annars är osannolikt att myndigheten kommer att åtgärda överträdelsen på ett effektivt sätt, på grund av fallets särskilda omständigheter.

Vad som föreskrivs i 1 mom. ska inte tillämpas om en person lämnar ut information direkt till pressen i enlighet med nationella bestämmelser som etablerar ett skyddssystem för yttrande- och informationsfriheten.

5 kap. Skyddsåtgärder

24 § Förbud mot repressalier

Arbetsgivare, beställare [uppdragsgivare], entreprenörer, användarföretag eller andra som ordnar ett arbete får inte rikta repressalier mot en rapporterande person eller någon annan person som avses i 5 § till följd av en rapport som lämnats i enlighet med denna lag. Det är också förbjudet att hindra eller försöka hindra en person att rapportera information om en överträdelse.

En arbetsgivares eller dess företrädares förfarande ska betraktas som en förbjuden repressalie om villkoren för en persons arbetsavtals- eller tjänsteförhållandet försämras, anställningsförhållandet avslutas, personen

permitteras eller på något annat sätt missgynnas eller utsätts för negativa följder på grund av att han eller hon i enlighet med vad som föreskrivs i denna lag har rapporterat en överträdelse, eller misstanke om en sådan, eller medverkat i utredningen av ett ärende som gäller den rapporterade överträdelsen.

I fråga om näringsverksamhet ska det betraktas som en förbjuden repressalie enligt 1 mom. om den som tillhandahåller varor eller tjänster nekar till att leverera varor eller tjänster, avslutar ett avtalsförhållande i förtid eller på annat sätt riktar negativa följder mot en person på grund av att han eller hon i enlighet med vad som föreskrivs i denna lag har rapporterat en överträdelse, eller misstanke om en sådan, eller medverkat i utredningen av ett ärende som gäller den rapporterade överträdelsen.

Om den rapporterande personen är en aktieägare på det sätt som avses i 6 § 2 mom. eller är medlem i ett företags förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan ska förbudet i 1 mom. tillämpas på den juridiska person som den rapporterande personens aktieinnehav gäller eller vars organ den rapporterande personen är medlem i.

25 § Ansvarsfrihet

En rapporterande person ska inte anses ha brutit mot en skyldighet som begränsar offentliggörande eller anskaffande av information med stöd av en lag, ett avtal eller någon annan sådan skyldighet och personen får inte åläggas ansvar av något slag med avseende på överträdelse i fråga om en sådan skyldighet till följd av extern eller intern rapportering eller offentliggörande, under förutsättning att personen vid tidpunkten för rapporten hade rimliga skäl att tro att rapporteringen eller offentliggörandet av informationen var nödvändig för att avslöja en överträdelse som omfattas av tillämpningsområdet för denna lag.

Rapporterande personer ska inte åläggas ansvar när det gäller anskaffandet av eller tillgången till information som rapporteras eller offentliggörs, under förutsättning att sådant anskaffande eller sådan tillgång inte utgör ett självständigt brott.

Vid rättegång, inbegripet avseende förtal, upphovsrättsintrång, brott mot tystnadsplikt, överträdelse av dataskyddsregler, röjande av företagshemligheter eller avseende ersättningsanspråk som bygger på privaträtt, offentlig rätt eller kollektiv arbetsrätt, ska personer som avses i 5 § inte åläggas ansvar av något slag som en följd av rapporter eller offentliggöranden enligt denna lag. Dessa personer ska ha rätt att åberopa denna rapport eller detta offentliggörande för att yrka på att ärendet avslås, under förutsättning att de hade rimliga skäl att tro att det var nödvändigt att rapportera eller offentliggöra sådan information för att avslöja en överträdelse i enlighet med detta direktiv.

Om en person rapporterar eller offentliggör information om överträdelser som omfattas av denna lag, och den informationen inbegriper företagshemligheter, och den personen uppfyller villkoren i denna lag, ska sådan rapportering eller sådant offentliggörande anses som lagligt enligt villkoren i artikel 3.2 i direktiv (EU) 2016/943.

26 § Bevisbördan

Den som inleder ett ärende ska vid behandlingen av ett ärende om överträdelse av förbudet mot repressalier i en domstol eller vid någon annan myndighet lägga fram en utredning om de omständigheter som yrkandet grundar sig på. Om det vid behandlingen på grundval av de utredningar som framförts kan antas att förbudet mot repressalier överträtts ska motparten visa att förbudet inte har överträtts för att upphäva antagandet. Denna bestämmelse tillämpas inte vid behandlingen av brottmål.

27 § Skadestånd

Den som uppsåtligt bryter mot förbudet mot att förhindra rapportering och mot repressalier i 27 § 1–3 mom. ska ersätta den rapporterande personen eller en annan person som avses i 4 § 4 mom. för den skada som orsakats personen.

På ersättningar som ska betalas för grundlöst upphävande av ett arbetsavtal tillämpas bestämmelserna i 12 kap. 2 § i arbetsavtalslagen (55/2001) och 12 kap. 12 § i lagen om sjöarbetsavtal (756/2011).

Den som avsiktligt rapporterat eller offentliggjort felaktiga uppgifter ska ersätta den berörda personen för den skada som detta orsakat personen.

På jämkning av ersättningsskyldigheten enligt 1 och 3 mom. och på fördelning av skadeståndsansvaret mellan två eller flera skadeståndsskyldiga tillämpas vad som föreskrivs i 2 och 6 kap. i skadeståndslagen (412/1974).

Bestämmelserna i denna lag inskränker inte den skadelidandes rätt att kräva ersättning med stöd av skadeståndslagen eller någon annan lag.

Bestämmelser om en arbetsgivares ersättningsansvar för en skada som orsakats av arbetsgivarens företrädare finns i 1 kap. 9 § i arbetsavtalslagen (55/2001) och 1 kap. 9 § i lagen om sjöarbetsavtal (756/2011).

28 § Bestämmelsernas tvingande natur

Ett avtal som inskränker de rättigheter och rättsmedel som en rapporterande person eller en berörd person har enligt denna lag är ogiltigt.

29 § Åtgärder för att skydda berörda personer

De berörda personernas identitet ska hållas hemlig så länge utredningen av det ärende som en rapport eller ett offentliggörande gett upphov till pågår eller tills ärendet blir offentligt när polisens förundersökning avslutas eller vid behandling i domstol.

6 kap. Påföljder

30 § Gottgörelse

En fysisk person som har utsatts för repressalier har rätt att få gottgörelse för den kränkning som den förbjudna repressalien inneburit av den som i strid med denna lag har riktat repressalier mot den rapporterande personen. Dessutom har en person som hindrats från att rapportera eller som någon försökt hindra från att rapportera rätt till gottgörelse.

Gottgörelsen ska vara rättvis i förhållande till hur allvarlig gärningen är. Gärningens allvarlighetsgrad bedöms med beaktande av dess art, omfattning och varaktighet.

Gottgörelsen kan jämkas eller behöver inte påföras, om den skulle bli oskälig särskilt med beaktande av om den som brutit mot förbudet har försökt förhindra eller undanröja konsekvenserna av förfarandet och med hänsyn till dennes ekonomiska ställning.

När gottgörelsen bestäms ska också eventuell ersättning som med stöd av någon annan lag har dömts ut eller påförts på grund av samma kränkning av personen i fråga beaktas.

Erhållande av gottgörelse hindrar inte att en person får skadestånd med stöd av denna lag eller skadeståndslagen (412/1974) eller någon annan lag.

31 § Krav på gottgörelse

Den som anser sig ha utsatts för repressalier eller hindrats från att rapportera får yrka på gottgörelse i tingsrätten. Gottgörelse ska yrkas inom två år från den tidpunkt då rapporteringen hindrades eller förbudet mot repressalier överträdde.

32 § Straffbestämmelser

Den som avsiktligt rapporterar eller offentliggör felaktiga uppgifter ska, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag, dömas till böter för brott mot lagen om skydd för personer som rapporterar om överträdelser.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 19 § i denna lag döms i enlighet med 38 kap. 1 eller 2 § i strafflagen, om inte gärningen utgör brott enligt 40 kap. 5 § i strafflagen eller om inte strängare straff för den föreskrivs någon annanstans i lag.

Bestämmelser om straff för dataskyddsbrott finns i 38 kap. 9 § i strafflagen. Bestämmelser om straff för kränkning av kommunikationshemlighet och för grov kränkning av kommunikationshemlighet finns i 38 kap. 3 och 4 § i strafflagen.

Bestämmelser om straff för falsk angivelse finns i 15 kap. 6 § i strafflagen och bestämmelser om straff för ärekränkning i 24 kap. 9 § i strafflagen.

33 § Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den xx xxxx 2021.

Vid sådana juridiska personer inom den privata sektorn som regelbundet har högst 249 anställda ska en intern rapporteringskanal dock tas i bruk senast den 17 december 2023.

Om en juridisk person inom den privata sektorn före lagens ikraftträdande har en sådan frivillig intern rapporteringskanal som avses i 13 § och regelbundet har färre än 50 anställda, ska rapporteringskanalen uppfylla kraven i 11 och 12 § senast den 17 december 2023.

Ändringar i andra lagar

1. Lag om företagshemligheter

5 § Avslöjande av oegentligheter och utövande av yttrandefriheten

Trots bestämmelserna i 3 och 4 § är anskaffande, utnyttjande eller röjande av en företagshemlighet inte obehörigt om anskaffandet, utnyttjandet eller röjandet sker till skydd för allmänintresset för att avslöja oegentligheter eller olaglig verksamhet. Anskaffande, utnyttjande eller röjande av en företagshemlighet är inte heller obehörigt om det inte går utöver vad som kan anses vara godtagbart utövande av yttrandefrihet. (1 mom., inga ändringar)

Till paragrafen fogas ett nytt 2 mom.

Om anskaffandet, utnyttjandet eller röjandet av en företagshemlighet omfattas av tillämpningsområdet för lagen om skydd för personer som rapporterar om överträdelser ska vid skyddet av den rapporterande personen utöver 1 mom. i denna paragraf iakttas vad som föreskrivs i 7 § i lagen om skydd för personer som rapporterar om överträdelser.

2. Lag om justitiekanslern i statsrådet (193/2000)

3 § Övervakning av myndigheter och av annan offentlig verksamhet

Vid övervakningen av domstolarnas och andra myndigheters verksamhet samt av skötseln av offentliga uppdrag ska justitiekanslern behandla till justitiekanslern riktade skriftliga klagomål och meddelanden från myndigheterna. Justitiekanslern kan också på eget initiativ ta upp ett ärende till behandling.

Till paragrafen fogas ett nytt 2 mom.

Justitiekanslern i statsrådet ska fungera som gemensam extern rapporteringskanal enligt 15 § i lagen om skydd för personer som rapporterar om överträdelser.

Justitiekanslern har rätt att verkställa inspektioner hos myndigheter, inrättningar och andra verksamhetsenheter som omfattas av justitiekanslerns övervakningsbehörighet.

Justitiekanslern ska granska de straffdomar som på det sätt som föreskrivs särskilt anmäls till justitiekanslersämbetet.